



תכנון והכנות

פרק מתוך הספר המצרי "מלחמת רמדאן"

חדשים מספר לאחר מלחמת יום הכיפורים יצא לאור במצרים הספר "מלחמת רמדאן" – הסיבוב הערבי-ישראלי הרביעי, אוקטובר בר 1973. הספר, שנכתב על ידי שלושה קצינים מצרים בכירים: לוא (אלוף) חסן אלברדי, לוא טה אלמג'רוב ועמיד (תא"ל) דיא זוהרי – הוא ההיסטוריוגרפיה הצבאית המצרית המוסמכת ביותר שפורסמה עד כה על המלחמה. הספר עוסק בחיבור הרקע המדיני למלחמה, ההכנות לקראתה, מהלכה ולקחה.

מתוך ספר זה בחרנו להביא את הפרקים העוסקים בתכנון המלחמה ובהכנות לקראתה.

לא מלחמה ולא שלום

בסוף שנת 1972 ניצלה מצרים את כל האמצעים המדיניים והדיפלומטיים כדי להוציא את הבעיה מהמצר של "לא שלום ולא מלחמה". היא קיבלה את כל החלטות האו"ם ואת כל החלטות מועצת הביטחון; היא קיבלה את כל היוזמות הבינלאומיות, תמכה במאמצי המדינות הבלתי מודדות והמדינות האפריקניות, ביזמת רוג'רס הראשונה והשנייה וביזמת יארינג בפברואר 1971. יתרה מזאת: הנשיא סאדאת העלה באותו חודש יזמה פרטית וחזר והעלה אותה במאי אותה שנה. כמו כן קיבלה מצרים את ההצעה האמריקנית לשיחות קרבה ואף חתמה במאי 1971 על חוזה ידירות עם ברה"מ. כל זאת עשתה מצרים על מנת לטפל בקיפאון שחל במצב במזרח התיכון ומתוך תקווה לקדם את העניין ולהגיע לפתרון צודק. אך כל המאמצים עלו בתוהו ומצרים לא הגיעה לתוצאה מתקבלת על הדעת, בשעה שישראל ניצלה את הזמן כדי להחמיר את תנאיה הקשים.

אולם מצרים לא בזכה את זמנה לריק אלא חיוקה כוחה ופעלה בתחומים רבים, מדיניים, כלכליים, מוראליים וצבאיים. וכך שר הושגו גורמי הכוח המקווים, טבעי היה ללמוד כיצד להשתמש בגורם הצבאי על מנת לשבור את הקיפאון הפוליטי ולהכין את התנאים המתאימים כדי להשתמש בשאר תחומי הכוח האפשריים. ההחלטה הייתה שיש להשתמש בגורם הצבאי. הייתה זאת תוצאה של השתכנוע ההנהגה המדינית והצבאית, שלא ניתן לצאת ממצב זה אלא בכוח מזוין, כאמצעי אחרון לשבוע את ישראל שאין תועלת בהמשך התוקפנות או בהמשך כיבוש השטחים הערביים בכוח או בהתעלמות מהזכויות החוקיות של הערבים הפלסטינים.

ההחלטה הנועזת

האפשרויות שעמדו בפני המפקדה הצבאית והועלו לדיון לצורך השוואה והערכה, היו שתיים: האחת, חזרה למלחמת ההתשה, והשנייה, מאמץ צבאי ברמה גבוהה יותר ממלחמת ההתשה.

לאחר דיונים ממצים הסתבר שבזמנה השיגה מלחמת ההתשה את כל מטרתיה. כמו כן הסתבר כי ישראל לא תסכים לחזור למלחמת ההתשה לאור מספר מגבלות צבאיות כלכליות ואנושיות. לכן אין ספק שעל כל ניסיון מצד מצרים לכפות מלחמת התשה תגיב ישראל בכוח ובממדים גדולים יותר. פירושו של דבר, שמצרים תעמוד בפני מצב שהיא תבצע פעולות קטנות והאויב יגיב בפעולה גדולה. כך הוצאה מכלל אפשרות מלחמת ההתשה על צורותיה השונות כולל חילופי אש ארטילרית, הפצצות אוויר, פשיטות של כוחות מיוחדים, כוחות יבשה וים ופעולות רומות אחרות. על מצרים היה לחשוב על מאמץ צבאי גדול יותר, לקבוע את סוג המאמץ ואת היקפו כדי שישווה לחגובה גדולה אפשרית של האויב. במלים אחרות, על ההתקפה נגד האויב להיות גדולה ובאותו זמן על מצרים להכשיר את עצמה ולהתכונן לבלום את ההתקפה הנגדית הוורדית של האויב.

הוחלט שההתקפה על האויב תהיה כוללת. הוקמה מפקדה צבאית למדינת הפרציה, וזו נתנה ממד חדש למצב, בכך שאיפשרה התקפה משותפת בשתי חזיתות. בראש המפקדה ניצב אלואאי' בהא אדי-דין נופל, והוא תיאם וארגן את שיתוף הפעולה ההדדי. למפקדה הפרטיבית הוקם גם אגף מבצעים.

התקבלה החלטה מדינית להשתמש בכוח הצבאי, והכוחות המזוינים התכוננו לפתוח בפעולות מרכזיות של קרב מגע, במסגרת אסטרטגיה כוללת וישירה שהתפקיד הראשי בה יהיה לכוחות המזוינים. החלטה מדינית נועזת זו לא באה כתוצאה מרעיונות מאולתרים או מלחצים נפשיים, אלא נבעה מידיעה שזמן זה הוא הטוב ביותר, ומהעובדה שמרבית הנסיבות אם לא כולן מתאימות ואף רוחקות להגשמת המטרה המקווה.

לאור נסיבות אלה נתקבלה ההחלטה הגדולה. מקבל ההחלטה לא הגויס בה ואף לא הפחית בערכה באופן שהעובדות לא יטפחו על פניו. ההחלטה נתקבלה מתוך השקפתו העניינית והבדוקה של המחליט לגבי הנסיבות ומתוך נסיונו הרב בסיבובים הערביים-ישראליים, במדיניות המצרית הערבית, במשבר הנפשי שיצרה תבוסת

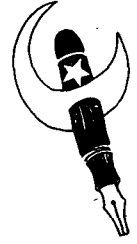
1967, ומתוך החלטה איתנה להגיע למטרה. המחליט הבחיר את המסגרת, את שיטות הביצוע, את היקפו ואת המטרה הרצויה. כל אלה היו תואמים לחלוטין את דרישות ההצלחה. הוא קבע את המטרה הצבאית: להביס את כוחות האויב תכופה מכרעת בסיני וברמת הגולן ולהשתלט על אזורים בעלי חשיבות אסטרטגית. כל זאת כדי להכין את הנסיבות המתאימות להשלמת שחרור האדמות הכבושות בכוח הנשק וכדי לכפות פתרון מדיני צודק לבעיה.

בהתאם למטרה ברורה זו, היה על המפקדה הכללית המצרית לתכנן פעולת התקפה אסטרטגית משותפת שתבצע בשיתוף עם הכוחות המזוינים הסוריים. במסגרת פעולה זו תכנן מצרים פריצה לתעלת סואץ, תשמיד את קו ברילב ותשתלט על ראשי גשר בעומק של 10-15 ק"מ בגדה המזרחית של התעלה, תוך כדי גרימת אבדות רבות ככל האפשר לאויב. תבלום ותשמיד כל מתקפה נגדית של האויב ותהיה מוכנה לבצע כל משימה קרבית נוספת שתוטל עליה לאחר מכן. סוריה תתקוף ותפרוץ את קווי ההגנה של האויב ברמת הגולן, תפצל את ריכוזיו, תשמיד את כוחותיו ותגיע לקו נהר הירדן ולחוף המזרחי של הכינרת.

המפקדה הכללית החלה בפעולה ארוכה ומפרכת, שכללה הערכות וסקרים רבים. נבדקו בקפדנות כל המרכיבים שיש בהם כדי לתרום להצלחה ולסייע להגשים את התכנית המפוכחת ואת התיאום ההדוק. נערך ניתוח מדויק של תורת הביטחון הישראלית, ונתבררו צדדי הכוח והחולשה של תורה זו; נלמדו התנאים הטופוגרפיים ותנאי מוג האוויר של שדה המערכה הבאה על מנת לבחור את המועדים הטובים ביותר לניהולה מנקודת ראות ערבית; נלמד האופי של המפקדה הצבאית הישראלית, ולאיוו התנהגות ואילו תגובות יש לצפות ממנה; נאספו ידיעות מפורטות על האויב ונלמד ארגון ההגנה שלו בתעלת סואץ בצורה ריאלי, ללא הפרזה או הפחתה; לצורך הכנת הכוחות המזוינים המצריים וארגונם נבחרה שיטה שתתאים לאופי המשימות הקשות שיעמדו בהן הכוחות; רוכזו מלוא האמצעים המבטיחים הצלחה, ובראשם מימוש הפתעה אסטרטגית וטקטית תוך ניצול יעיל של כל הגורמים המדיניים והצבאיים.

הגורמים

המטרה הראשונה שעמדה בפני המתכנן הצבאי המצרי הייתה לבטל את תורת הביטחון הלאומי של ישראל, המבוססת על הכוח של "גבולות ליחון" ועל הכוחה לשמור על זמנה ועל "כושר הרתעה" וכן על הצורך להילחם בערבים באופן נפרד ולהבטיח סיוע של מעצמה, בעלת ברית נאמנה שתחלץ אותה בכל עת.



השליגים כחזית הסורית היא בחודש נובמבר או דצמבר ואילו התנאים ההידרוגרפיים בתעלה משתבשים בסוף הסתיו; נחוץ היה חודש, שיש בו לילות ארוכים, כדי שאפשר יהיה לנצל בו את שעות הלילה להשלמת צליחת הכוחות. כל התנאים האלה התקיימו בחודש אוקטובר. לקראת ה-28 בחודש התכוננה ישראל לבחירות לכנסת. חודש זה היה גם גרוש בחגים ישראלים ודתיים: יום הכיפורים, חג הסוכות וחג שמחת תורה. חודש רמדיאן המוסלמי מתקיים גם הוא באותו הזמן. דבר זה משפיע על המוראל של חיילי צבא מצרים וסוריה וזאת בנוסף לאפשרות להפתיע את האויב הפתעה אסטרטגית דווקא בחודש הצום, שבו אין האויב מצפה לכך. הלילות באוקטובר ארוכים, ואורכו של הלילה הממוצע מגיע בחודש זה ל-12 שעות. מזג האוויר נוח בשתי החזיתות לביצוע פעולות קרב רחבות ממדים. חודש זה הוא גם הנוח ביותר בשנה מבחינת המצב באוויר ובים ומתאים לפעולות ימיות.

בחירת היום המתאים ביותר בחודש
כיום שייבחר למטרה זו היו צריכים להתקיים התנאים הבאים: יום שיחול בו שבתון רשמי, חג או סוף-שבוע אצל האויב; יום שבו ההבדל בין הגאות לשפל בפני המים של התעלה יהיה הנמוך ביותר, ובכך יתקיימו תנאים טובים להקמת הגשרים; יום שיש בו אור ירח בהיר בעיקר בחלקו הראשון, דבר שיסייע להקמת המעבורות והגשרים בראשית הלילה וצליחת הכוחות בחושך, בחלקו השני של הלילה. פירושו של דבר, שנחוץ היה לילה שבו משך אור הירח אינו עולה על 5 עד 6 שעות עד שהוא נוטה מערבה ואורו פוחת.
כל התנאים האלה התקיימו ב-6 באוקטובר בר 1973. ביום זה שהוא יום שבת וחופשת סוף שבוע, מושבתים החיים בישראל כליל. יום זה חופף את העשרה ברמדיאן, שבו אור הירח מתאים ומאיר משקיעת השמש ועד חצות הלילה; ההבדלים בין הגאות והשפל ביום זה נחשבים להבדלים נוחים, מפני שעד התמלאות הירח הולכים ההבדלים וגדלים.

בחירת שעת ה"ש", זמן תחילת המתקפה
לבסוף נערכה בדיקה כדי למצוא את השעה המתאימה ביותר, שתאפשר לבצע במשך שעות האור את הדברים הבאים:
□ לאפשר לכוחות הסוריים לבצע ראשונים את משימתם החיונית הכוללת הבקעת חפירות נ"ט של האויב לכל אורך החזית והשתלטות על הקו החשוב של הגבעות לאור היום.
□ לתת לכוחות האוויר הסוריים והמצריים זמן מספיק להנחית מהלומה אווירית מרוכזת לאור היום, תוך מתן אפשרות להנחית מהלומה נוספת לפני איר אחרון אם המצב יחייב זאת. לעומת זאת צריך היה למצוא שעה, שלא תאפשר לאויב לרכו

□ עובדה תכנית מיוחדת להעברת ציור הצליחה מהעורף אל החזית, וזו הייתה העדות המכריעה ביותר לכוונת התקפה. תכנית זו כללה תנועות רבות של יחידות מן העורף אל החזית ומהחזית אל העורף וכן תנועות רוחב שנראו כאילו היו אימון בתנועה.
□ התכנית כללה גם ניסיונות בגיוס אנשי המילואים בפרקי זמן קצובים, כך שהגיוס הגדול ביותר ייערך בזמן שנקבע לביצוע ההתקפה, אולם 48 שעות לפני התחלת הפעולות שוחררו 20,000 חיילים.
□ תכנית ההונאה כללה גם קווים עיקריים של תעמולה פוליטית.
פעולות אלו נעשו במגמה לשרת את תכנית ההונאה וכולן הוכתרו בהצלחה.
די אפוא אם נאמר, שתכנית ההונאה האסטרטגית והטקטית נחלה הצלחה מוחצת, וגרמה לכך שמנגנוני הביון הבינלאומי ים ובראשם סוכנות הביון המרכזית האמריקנית, ושירות המודיעין הישראלי, הסיקו מסקנות מוטעות. לכן גם הופתע העולם כולו מן ההתקפה המצרית והסורית. הדוברים הצבאיים של ישראל ניסו לטשטש את מה שקרה באומנם ש"ראו אבל לא הבינו". את הכישלון הסבירו בכך, שישאל ידעה, אבל הניחה למצרים להנחית את המהלומה הראשונה. טענות אלה מופרכות מעיקרן, מפני שקבלת מהלומה מצד הערבים סותרת לחלוטין את האסטרטגיה הישראלית, העומדת על ההכרח להקדים את המכה הראשונה כאמצעי הגנה הכרחי לסיכול תכניות הערבים. זאת ועוד, מה שקרה בישראל אחרי המלחמה, החקירות והדרישות להעניש את האחראים בשירות המודיעין עין ובצבא, הוא ההוכחה הטובה ביותר להצלחת התכנית המצרית והסורית.

בחירת העיתוי המתאים ביותר לביצוע המתקפה

אחד הגורמים החשובים ביותר בביצוע מתקפה אסטרטגית הוא בחירת הזמן המתאים ביותר לביצועה.

בחירת החודש המתאים ביותר בשנה
בחודש שייבחר לביצוע המתקפה היו צריכים להתקיים התנאים הבאים: תנאי מזג אוויר נוחים לכוחות המצריים ובלתי נוחים לאויב; אפשרות לבצע את ההפתעה האסטרטגית, האופרטיבית והטקטית; אפשרות לנצל את התנאים הפוליטיים הפנימיים והחיצוניים וכן את האירועים והחגים המשפיעים על המצב הצבאי של האויב; בחודש זה צריכות היו כל הפעולות להעלאת כושרם של כוחות צבא מצרים להיות מושלמות באופן שיהיו מוכנים לביצוע המשימות המוגדרות בפעולות המתקפה, וכן היו צריכות לבוא לידי סיום כל עבודות הביצורים בחזית; מזג האוויר בשתי החזיתות היה צריך להיות מתון. מזג האוויר היה חשוב במיוחד, מפני שתחילת נפילת

הפתעה ותכנונה

ההפתעה והרכיבים לביצועה העסיקו את הפיקוד המצרי העליון זמן ממושך. ההנהגה הצליחה למצוא שיטות חיוביות ושליליות שיבטיחו הפתעה זו במישור האסטרטגי, האופרטיבי והטקטי. אחד הגורמים הראשיים שסייעו להשיג את ההפתעה היה עיבוד תכנית מפורטת להונאה אסטרטגית במצרים ובסוריה במישור של ארגון ממלכתי, תוך שיתוף הגופים הנוגעים בדבר. על תכנית זו היה להתאים לתכנית ההונאה הצבאית, כדי לאפשר:

- הונאה של האויב לגבי הסיכוי שהכוחות המזוינים של מצרים יצאו לפעולות התקפיות בקרוב.
- שמירה על סודיות מוחלטת לגבי רעיון ההתקפה.
- הסתרת העיתוי המדויק של התחלת המלחמה.

לפיכך ניתנו הוראות למנגנון הפוליטי וההסברתי לפעול במשותף כדי להונות את האויב לגבי כוונת ההתקפה של מצרים וסוריה. התיאום הדרוש נעשה בסודיות ונקבעו קווי פעולה. רעיון ההונאה האסטרטגית הסתמך על תיאום מאמצים של משרדי ההסברה, החוץ והמלחמה. תיאום זה נערך כחמישה-שישה חודשים לפני תחילת הפעולות, כדי לבצע את מכלול הפעולות ולהצהיר הצהרות, שתכליתן הייתה להסתיר את ההכנות הצבאיות המצריות לקראת פעולות קרב שתיערכנה תוך זמן קצר, ולהטעות את האויב לגבי העיתוי האמיתי של התחלת הפעולות. דבר זה נעשה בתיאום מלא עם הסורים, גם במישור הצבאי. במקביל נעשה גם ניסיון לשכנע את האויב כי צבא מצרים ממשיך בכוננות ספיגה ובהעלאת הכושר הקרבי ועסוק באימונים ובתמרונים רגילים.

דרכי ההונאה הצבאית

תכנית ההונאה הצבאית כללה פעולות רבות שביצעו נמשך חודשים אחדים. החשובות בהן היו:
□ המשך הכוונות במסגרת פעולות הגנה, והכנת קווי הגנה בעומק לבליתם כל התקפת פתע של האויב.
□ הזות כוחות בכיוונים טובים ומשניים, ביצוע תזווח בתוך החזית, תנועות אל החזית ומן החזית כמסווה של תמרונים, תוך כדי שינוי מתמיד בגדלם ובמצבם של כוחות היבשה, ובמקומות הריכוז של יחידות הים בנמלים ובמעגנים בתוך מצרים ומחוצה לה.
□ כינוס הכוחות להתקפה נמשך שלושה עד ארבעה חודשים. נשלחו יחידות בעלות מספר מצומצם של אנשים ונצברה אספקה באופן הדרגתי בחזית. הכוחות הראשיים נשלחו מהעומק אל החזית שלושה שבועות לפני תחילת ההתקפה כמסווה של ביצוע פעולות הנדסיות לקראת תמרון משותף גדול. ואמנם הקרב התחיל בעיצומו של התמרון הזה.



לאור היום את כוחו ולהשיב על מכת האוויר שלנו לפני אור אחרון של היום הראשון של הפעולות. על ידי כך תישלל מהאויב אפשרות של תגובה יעילה לפני בוקר היום השני. פרק הזמן הזה היה הכרחי לביצוע פעולות הצליחה העיקריות ללא התערבות כוחות האוויר של האויב.

□ חיוני היה, שאור היום יאפשר תנאים מעולים לתצפית ולכיוון אש חת"ם בשעת ריכוך האש לקראת ההתקפה וכן בשעת בלימת התקפות הנגד של האויב הצפויות בשעות הראשונות לאחר הצליחה.

□ הכרחי היה לאפשר הורדה של ציוד הגישור הכבד לתוך מי התעלה מיד עם רדת החשכה, כדי שאפשר יהיה להתחיל כהר-כתב הגשרים לאור הירח, והצליחה על הגשרים תתחיל עם שקיעת הירח בחצות.

□ הכרחי היה שקרני השמש יהיו בעיני האויב כאשר כוחותינו צולחים לאור היום. דבר זה יפחית מכושרו לערוך תצפית ולפגוע במטרה.

בהתחשב בכל הדרישות האלה נבחרה שעת ה"ש" שלוש וחצי שעות לפני אור אחרון, כדי שאפשר יהיה לסיים במשך זמן זה את הפעולות העיקריות הבאות: הנחתת מהלומה אווירית משותפת של הכוחות המצריים והסוריים בהיקף של כ-300 מטוסים; ביצוע ריכוך אש חת"ם בארבעה מטחים מרוכזים באמצעות 2,000 תותחים ובמשך כשעה; הזזת הגשרים משטחי הכינוס העורפיים אל הגדה המערבית של התעלה והתחלת הורדתם למים; פתיחת פרצות בסוללת העפר על-ידי שימוש במשאבות המים של יחידות ההנדסה; הצנחת כוחות קומנדו לעומק שטח האויב מיד לפני אור אחרון.

כל הבדיקות לקביעת העיתויים נעשו בדיוקנות ובמיומנות כדי שכל המטרות תתגשמה במלואן, ובראש וראשונה ביצוע ההתקפה האסטרטגית, על כל הנובע ממנה. הביטוי הטוב ביותר לעבודת הכנה זו ניתן בדבריו של המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המצריים, בהם הבהיר את הגור-מים לקביעת יום ההתקפה ושעת ההתקפה, ואלה דבריו: "לקביעת יום היע הייתה עבודה מדעית ברמה גבוהה, הראויה לכל הערכה והיא תיכנס להיסטוריה המדעית של המלחמות כמופת לדיוק מופלג ולמחקר מהימן".

סודיות התכנון וההכנה למבצע

בתחילת שלב התכנון של פעולת ההתקפה "בדר" נקבעה שיטת הביצוע ובכלל זה הסודיות המתחייבת מכך. כמו כן נקבע כיצד להוריד את התכנון אל הדרגים הנמוכים, בהדרגה לפי לוח זמנים קבוע. בכל דרג יוחדה לתכנון חוליה קבועה של קציני מפקדה ונאסר על הפצת מסמכי התכנית לאנשים שאינם חברים בחוליה זו.

במקביל ניתן תדרוך למשימות המבצעיות לדרגים שונים. פעולות אלה הוצגו כתרגי-

לים טקטיים. כמו כן נקבע סדר מיוחד לתפוצת מסמכי תכנית הפעולה בכל הדרגים וכן מדרג לדרג הנמוך ממנו, תוך הגדרת בעלי התפקידים החייבים להיכלל בתפוצת מסמכים אלה. התוצאה הניכרת ביותר, שהפתיעה ביותר את האויב, הייתה השינוי היסודי והמידי במאון הכוחות הצבאיים באזור, דבר שיצר מצב אסטרטגי חדש במהלך השעות הראשונות של הקרב. בנוסף לכך השיגה ההפתעה את התוצאות הבאות: היא שיתקה את המפקדות הצבאיות הישראליות בכל הדרגים, הביכה אותן ומנעה מהן לפעול פעולה מהירה, לנהוג באופן נכון או להגיב באופן מידי. מצב זה נמשך ימים אחדים. היא מנעה מהאויב לגייס את כוחותיו המזוינים ואת המשאבים שלו בכוח אדם ובאמצעים כלכליים ולכנס אותם בזמן הנכון ובמקום המתאים לפני תחילת ההתקפה. היא אפשרה לבצע את הפעולות המסובכות, ובראש ובראשונה פריצת תעלת סואץ והריסת המעוזים בקו בר-לב בתנאים קלים ביותר. היא אפשרה גם מספר מינימלי של אבדות בצד המצרי, ומספר גדול של אבדות בכוח אדם, בנשק ובציוד בצד הישראלי.

הקווים העיקריים של רעיון הפעולה

לאור כל הגורמים הרבים הללו עובדו הקוים העיקריים של רעיון פעולת ההתקפה כתחום האסטרטגי, ונשקל במידה מכרעת המאון בין כוחות האויב לכוחות המצריים. על בסיס זה הוצגו המטרות הבאות לגבי האויב:

□ להשמיד את מרבית כוחות האויב ביבשה, בים ובאוויר.

□ להחליש את כוחו האווירי של האויב ולמנוע ממנו אפשרות של פעולה מהירה מוחצת והגשת סיוע לכוחות היבשה שלו.

□ לשחק את מפקדות האויב ולהביאן במבוכה לזמן מה, להכשיל את פעולות גיוס המילואים המהירות או כינוס יעיל של הכוחות.

□ להכביר על תוזות האויב ולמנוע ממנו כושר תמרון נוח או אפשרות פעולה בקווים פנימיים נגד יותר מחזית ערבית אחת בעת ובעונה אחת או ברציפות מהירה, כפי שקרה בסיבוב הראשון והשלישי.

□ לשחק את מקורות האש של האויב מהרגעים הראשונים של הקרב ולשכשך את תכניות ההגנה שלו המבוססות על מהירות תנועה ועל מיומנות גבוהה יותר של הכוחות והאש.

מצרים הקדישה תשומת לב למספר בעיות: היא הביאה בחשבון את האפשרות שהכוחות יתכוננו לפעולה בתנאי עליונות אווירית של האויב ותחת מטרייה אווירית לגנתית שלו. המשימה הראשונה שהוגדרה לכוחות המצריים הצולחים הייתה להשמיד את כוחות האויב בשלבים, ובראש ובראשונה את כוחות השריון שלו; הכוחות יפעלו לספוג את תגובות האויב ואת כושרו

ההתקפי על-ידי פעולות הגנה אקטיביות נמרצות; הכוחות יתכוננו לפתח התקפה בכיוון מזרח לאור התפתחות הקרבות בראשי הגשר; הכוחות ינהלו התקפה לאורך כל קו החזית, בעומק סיני ולכל אורך סיני, בעת ובעונה אחת.

על בסיס קווי יסוד רחבים אלה פותחה הפעולה האסטרטגית ההתקפית המשותפת, שכונתה בשם הקוד "בדר".

תיאום עם החזית הסורית

מועצת הנשיאות של הרפובליקות הערביות החליטה ב-10 בינואר 1973 למנות את פריק אול אחמד אסמאעיל למפקד הכללי של הכוחות המזוינים המאוחדים. בעקבות זאת נמסר לאגף המבצעים של המפקדה הכללית המשותפת לבדוק את המצב הצבאי בחזית הסורית ובחזית המצרית, לסקור את דרכי הפתרון הפתוחות בפני האסטרטגיה הערבית ולעבד שיטת שליטה מאוחדת בשתי החזיתות. לקראת סוף החודש נגמר הסקר של אגף המבצעים של המפקדה הכללית המשותפת לגבי כוחות הסיוע של מדינות הקו השני, שיכונסו ביורת הקרבות שכם אל שכם עם מדינות העימות. ב-10 במרס 1973 סיים המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המשותפים את בדיקת התכנון למהלומה האווירית המשותפת שנועדה להחליש את הכוח האווירי הישראלי ולשחק את רשת השליטה ואת לוחמת הנגד האלקטרונית בתחילת השלב הראשוני של ההתקפה הערבית העתידה. ב-21 במרס קיים המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המאוחדים דיון ענייני עם אגף המבצעים שלו ונקבעו בו פרטי יום ה"ע" ושעת ה"ש", נדונו התכונות האפשריות של האויב, נסקרה המסגרת הכללית וארגון הסיוע האסטרטגי בין החזית המצרית לסורית וכן שיטות ההטעה המדינית והאסטרטגית, שמטרתן להפתיע את האויב ולבלבל אותו בפעולת ההתקפה הצפויה.

ב-1 באפריל אורגן שיתוף הפעולה בחזית הסורית. המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המשותפים קבע את שיטת הפיקוד והשליטה בשתי החזיתות ואת דרכי חילופי האינפורמציה ביניהן, בדק את הדרכים לאלץ את האויב להעביר את העתודות האסטרטגיות שלו מחזית אחת לחזית אחרת, דבר שיאפשר ליצור תנאים להת-מוטטות האויב בשלבים לפני התכנון, ולמנוע ממנו יזמת פעולה בקווים פנימיים נגד החזית הערבית בזו אחר זו, כפי שהתרגל לעשות ברוב הסיבובים הקודמים.

בבוקר ה-2 במאי נועדה המפקדה האסט-רטגית המצרית עם המפקדה הסורית כדי לסכם באופן עקרוני את זמני יום ה"ע" ושעת ה"ש", תוך התחשבות בכל הגורמים הרלבנטיים לסוריה ולמצרים. בערב נערך התכנון הכללי למהלומה האווירית הסורית-מצרית המרוכזת נגד ישראל, הוגדרו המטרות שלה, אופן ביצועה ושיטת השליטה עליה.



אסמאעיל הוראות, שהמהלומה האווירית המשותפת הסורית-מצרית תבוצע בשעה 1405 ביום 6 באוקטובר. כמו כן ניסח את הפקודה להתחלת ביצוע מבצע "בדר".

ביום 3 באוקטובר יצא פריק אול אחמד אסמאעיל לדמשק יחד עם כהא ארדין נופל. השניים נפגשו בדמשק עם שר ההגנה הסורי לוא מצטפא טלאס ואנשי מפקדתו, וסוכמו הפרטים האחרונים של מבצע ההתקפה "בדר" בחזית המצרית והסורית בהתאם לתכניות שעובדו ולומנים שנקבעו.

פריק אול אחמד אסמאעיל נעל את הפגישה הגורלית באומרו, שהמערכה העומדת להתרחש תהיה קשה וארוכה, והערבים יכו בכל כוחם בכל מקום ובעומק. כל אחד מכין את המשמעות המכרעת של ההחלטה, וכל אחד מלא תקווה שהפעולה תוכתר בהצלחה ובה נתגבר על כל הסכנות המחושבות.

בצהרים קיבל הנשיא חאפטי אל-אסד את המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המ-אחדים, והעביר לידיו את פרטי מבצע ההתקפה האסטרטגי "בדר", שתוכנן להת-חיל בשעה 1405 ביום ה-6 באוקטובר 1973. אחרי כן חזר אחמד אסמאעיל לקהיר כדי לעבד את הפרטים האחרונים של המערכה הגורלית.

מפקדי אגף המבצעים המצרי, אגף המבצעים הסורי ואגף המבצעים המיוחד המאוחד. מטרת הפגישה הייתה לדון במכלול הגור-מים הרלבנטיים ולקבוע באיזו מידה מוכנים הכוחות המזוינים לפעולה התקפית. לקבוע את יום התחלת ההתקפה בכל חזית, לברוק את מצב הגאות והשפל, מצב האוויר, אורך הלילה והיום, הירח, רמת האימונים של הכוחות ואת כושרם הקרבי. כמו כן נסקרו בפגישה זו המצב הפנימי בישראל עד לסוף שנת 1973, ונבדק המצב הבינלאומי והשפעי-תו על מהלך הקרבות הצפויים. בפגישה זו הוסכם, שהחורש המתאים ביותר לביצוע הפעולה הוא ספטמבר או אוקטובר 1973, בהנחה שהתאריך השני הוא נוח יותר. נקבע שפריק אול אחמד אסמאעיל יעביר עניין זה לשיקולה הסופי של ההנהגה המדינית.

בפגישה נוספת עם אגפי המבצעים סוכם שהיום הנוח ביותר להתחלת ההתקפה הוא 10 ברמד'אן, שהוא ה-6 באוקטובר. בערב ה-6 בספטמבר הוציא פריק אול אחמד אסמאעיל הנחיות מטעם המפקדה הכללית המאוחדת להעמיד את הכוחות המזוינים הסוריים והמצריים במצב הכן לקראת פעולת ההתקפה "בדר" תוך חמישה ימים החל מאור ראשון ל-1 באוקטובר 1973. ב-1 באוקטובר הוציא פריק אול אחמד

כמו כן נבדק אלו אמצעים אפשר יהיה להקציב לביצוע המהלומה הזאת, שכל הנוכחים היו משוכנעים בהשפעתה המכ-רעת על כל מהלכי הקרב. ב-22 במאי הוציא המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המ-אחדים הנחיות לגבי הרעיון הכללי של מבצע ההתקפה האסטרטגי "בדר" לחזית הסורית והמצרית, וקבע לכל חזית את הצעדים והפעולות המוטלים עליה, לרבות פרקי הזמן שבו היא חייבת לבצעם. בבוקר ה-7 ביוני קבע פריק אול אחמד אסמאעיל את המטרה האסטרטגית הצבאית של המפקדות הסורית והמצרית. הוא קבע למפקדות אלה את מטרת ארגון שיתוף הפעולה בין החזיתות, הציג את רעיון פעולת ההתקפה לכוחות הסוריים והמצרי-ים בשתי החזיתות, ובדק את הארגון האופרטיבי בחזיתות ואת העתודה הכללית בהן. באותו יום, כלומר ב-7 ביוני, ארגן לוא כהא ארדין נופל את שיתוף הפעולה בין החזית המצרית לסורית.

באוגוסט 1973 התקיימה כנמל אלכסנדר-ריה אחת הפגישות החשובות ביותר לתכנון ולתיאום. בפגישה זו נועד המפקד הכללי של הכוחות המזוינים המאוחדים עם ראשי המטות של הכוחות המזוינים המצריים והסוריים, עם מפקדי הענפים העיקריים, עם

הלהסיג את כוחות הצליחה המצריים מערבה? קווי המחלוקת בין סאדאת לרמטכ"ל המצרי

פריק סעד אלדין אלשאדילי*

בעייתיות זו התחדדה כמוחד במערכת יחסיו של סאדאת עם הצמרת הצבאית המצרית, משום שהוא לא חילק עמה (וגם לא עם הצמרת האזרחית) את שיקוליו, דעותיו וכוונותיו. הדבר בא לידי ביטוי בהתייחסות השונה לחלוטין של סאדאת, לעומת זו של שאד'לי, כלפי המצב שנוצר בשדה הקרב עקב הפריצה הישראלית לגדה המערבית של תעלת סואץ. בעוד ששאד'לי נחרד נוכח סכנת כיתור הכוח המצרי בסיני וחיסולו, ולפיכך דרש להסיג את רובו לגדה המערבית, חשוב היה לסאדאת דווקא לשמור על ההישגים הטריטוריאליים בסיני, מאחר שתכנוניו התבססו על ההערכה, שמעצמות-העל ימנעו מישראל להכריע צבאית את המערכה, וכל פיסת קרקע התפוסה על-ידי צבאו בסיני תשפר את מעמדו במו"מ שיפתח עם סיום המלחמה.

המפורט והמקצועי ביותר מבין הספרים שנכתבו אודות מלחמת יום הכיפורים במצרים ובעולם הערבי. בקטעים הבאים, שסודרו בסדר כרונולוגי, מתאר שאד'לי בפירוט את התפתחות המחלוקת בינו לבין סאדאת; מומחשת בהם הבעייתיות הנוצרת פעמים רבות במערכת יחסיו הדרג המדיני העליון עם הפיקוד הצבאי הבכיר, כתוצאה מהפרספקטיבות השונות שמכתיבים להם תפקידיהם. כך, בבואו לקבל החלטות, ניצבות לעיני הדרג המדיני תמונת המצב הכוללת והמטרות קצרות וארוכות הטווח של המדינה המ-נחלת מלחמה, והוא מתחשב לעיתים בשיקולים שאינם קשורים למצב בשדה הקרב; מה שאין כן לגבי הפיקוד הצבאי הבכיר, שתמונת המצב בשדה הקרב היא המרכיב הדומיננטי בשיקוליו.

במהלך מלחמת יום הכיפורים פרצו חילוקי דעות בין סאדאת ושר המלחמה המצרי לבין ראש מטה הצבא פריק (רביאלוף) סעד אלדין אלשאד'לי, בנוגע למהלכים שיש לנקוט עם התבססות הכוח הצולח המצרי בסיני, ומאוחר יותר עם הפריצה הישראלית לגדה המערבית של תעלת סואץ. על רקע מחלוקת זו סולק שאד'לי לאחר המלחמה מתפקידו, וסאדאת האשימו בויכרונותיו, שהחלו להתפרסם ב-1976, כי "איבד את עשתונותו" לקראת סוף המלחמה.

שאד'לי הגיב בפרסום ספר אודות מלחמת יום הכיפורים וההכנות לקראתה, בו הציג בין השאר את גרסתו הוא למחלוקת האמורה. הספר, שקטעים ממנו החלו להתפרסם בעיתונות הערבית ב-1978, הנו

* ערך והוסיף הערות - רס"ג אורי.